

NØVN

Hans Hilmar Dam – eitt hundrað ára minni

Týsdagin 31. mei vóru 100 ár síðani Hans Hilmar Dam var føddur. Hans Hilmar var ein virkin maður á mongum økjum. Hann hevur sett síni spor eftir seg, serliga við teimum sniðhúsum, sum hann var fyrstur í Føroyum at byggja.

Foreldrini vóru Jens Christian Dam í Havn og Katrina í Innistovu úr Klaksvík. Ættin hjá henni kemur annars úr Innistovu á Trøllanesi. Sagt varð um Jens Christian, at hann var óførur sjómaður. Teir vóru fyra brøður, sum sigldu. Tveir blivu skiparar, og hinir báðir, Jens Christian var annar teirra, blivu bestamenn. Væl lá fyrri hjá honum at fiska, var altíð omanfyri miðal.

Tá hann giftist, legðist hann uppá land, og Jens Christian gjørdist ein væl umtóktur arbeiðsformaður hjá Havnar kommunu. Hann doyði í 1961, 74 ára gamal.

Børnini hjá Katrinu og Jens Christian vóru eftir aldri Jonhild Thomsen, Hans Hilmar, Elly Djurhuus, Paula Guttesen og Hannis.

Fór í timburlæru og setir búgv

Hans Hilmar gekk í privatskúla hjá frú Mohr, sum Petur Háberg lýsir so væl í sínum Hugbirtingum.

Nakað eftir at vera farin úr skúlanum kom Hans Hilmar í timburlæru hjá væl kendu byggimeistararunum Sofusi Mortensen og Axel Mouritsen.

Hans Hilmar var millum teir fyrstu sum tók sveinaroynd í Føroyum, hetta var í 1944. Hinir timburmenninir, sum eisini tóku sveinaroynd tá, vóru Thorstein Mortensen og Bertram Johanne- sen.

Hans Hilmar bygdi á trøðni uppi í Marknagili. Hetta var tá »uttan fyrri lóg og rætt«. Har var ikki koyri- vegur, so tilfarið mátti berast ella koyrast við hestavogni.

Hetta var undir krígunum, og vandi var fyrri at bretska hervaldið fór at leggjast á tóm hús. Men Hans Hilmar gjørdi skjótt av. Hann smíðaði sær eina song og flutti inn, so sloppið var.

Hans Hilmar giftist 16. oktober 1943 við Kirstin, vanliga kallað Kitte, dóttir tann kenda vinnulívs- mannin Christian Holm Jacobsen. Brúdleypið varð hildið í húsinum, og tá fluttu tey eisin inn.

Tey fingi fyra børn, Katrin, sum býr í Danmark, Pauli, Rakul og Turið (Duan), sum búgva í Havn.

Abbaðørnini, sum eru sjei í tali, eru øll í Føroyum – uttan abba- sonurin Hans Hilmar. Hann er á veg til USA, har hann skal vera næstu árin í samband við sítt arbeiði hjá stóru heilivágfyrirkuni Novo Nordisk.

Undangongumaður við sniðhúsum

Hans Hilmar byrjaði í 1951 sum sjálvstøðugur byggimeistari. Men hann vildi eisini royna nýhugsan. Tí stovnaði hann »typuhúsvirkið«

Hans Hilmar og Kitte saman við børnunum, v.f. Duan, Rakul, Pauli og Katrin

Framsýning av sniðhúsum hjá Hans Hilmar. Standandi maðurin er Johan Gaard Joensen, sáli, sum arbeiddi hjá Hans Hilmar

í 1968. Hetta var fyrsta virki av sín- um slag í Føroyum. Hann bygdi stóran verkstað í Marknagili til endamálið. Hetta var eitt stórt framstig hjá teimum, sum bygdu hús. Húsini kundu nevnliga vera klár at flyta inn í 2 mánaðir eftir, at grundin var stoypt. Hetta mundi vera óhoyrt tá í tíðini.

Í 1976 fekk hann sær eina fram- komna maskinu sum skoytti timb- ur saman í øllum støddum, soleiðis at eingin viðaði fór til spillis. Hetta var fyrsta maskina av hesum slag í Føroyum, tað vóru einans 10 slíkar maskinur í øllum Danmark. Tá arbeiddu 25-30 mans á virkinum. Ein sum arbeiddi hjá Hans Hilmar var Øssur Debes. Hann var eisini við til at byggja húsini hjá Øssuri.

Øssur sigur, at tað var gott at vera hjá Hans Hilmar. Hann var fittligur at arbeiða hjá. Øssur greið- ir frá, at tað var langur vegur til ar- beiðis. Umstøðurnar vóru ikki sum í dag: »Døgurðatími var frá 12 til 13. Tá vóru vit koyrdir við lastbili og settir av við brandstøðina, ið

var niðri við hjá Nonnunum. Last- bilurin kom eftir okkum aftur kl.13. Harfrá mátti eg renna heim. Edna, konan, hevði døgverðan kláran, eg át, og so at renna niðan aftur og vera har áðrenn kl. 13.«

Tað kostar ofta at bróta upp úr nýggjum, so virkið hjá Hans Hilmar helt uppat í 1982. Tá kundi teir, sum komu aftan á, fáa nyttu av royndunum hjá teimum, sum slóðaðu fyrri.

Virkið hjá Hans Hilmar Dam framleiddi eisini køkar. Í 1974 var ein framsýning av húsarhaldstólum í Lampubúðini í Bøkjarabrekku. Her var í lýsingini serliga víst til tann vakra køkin, sum Pauli, sonur Hans Hilmar, hevði gjørt á verkstaðnum hjá pápanum. Pauli, sum eisini er framúr góður handverkari, hevði lært hjá Bjarka Jacobsen.

Náttúrumenniskja

Væl dámdi Hans Hilmar uppi á trøðni. Hann velti hana alla til grønan bø. Hevði kúgv, seyð, gæs, dunnur, hønur, so hann var næstan

Væl lá fyrri hjá Hans Hilmar at fáa kalva

V.f. Systkini Jonhild, Pavla, Hans Hilmar, Elly og Hannis

sjálvforsýnandi við mati sum kjøt, fisk, mjólk, egg og eplum. Kúgvinn gav so mikið av mjólk, at tey eisini seldu burturav.

Ein systirdóttir í Havn, Katrin, minnst sum smágenta, hvussu stuttligt tað var at koma niðan til mammubeiggjan at hoyggja. Ikki minni stuttligt var at verða boðin niðan at eta haru, tá ið tann tíðin var.

Hans Hilmar var eitt náttúru- menniskja. Hann var javnan á floti, og børnini minnst aftur á teir stóru kalvarnar, hann førði til lands. Var Hans Hilmar ikki í Havn ella í bátinum, var hann í Leynum. Har bygdi hann fyrst eini summer- hús til verfaðirin Christian Holm, sum var leyningur. Í 1950-unum bygdi hann eini til sín sjálvs, sum m.a. var brúkt í samband við haru- veiðu á Skælingi. Hans Hilmar var eisini iðin harumaður. Skælingsfólk kalla enn húsini fyrri »Haruhúsið«, og tey eru enn í familjuni. 50 ára minnispláta um haruveiðina stend- ur uppi í Skælingsfjalli. Teir vóru fleiri sum høvdu haruhaga saman. Ein av teimum var Øssur Debes, sum í síni frásøgn í hesi røð eisini greiddi væl og skemtliga frá teirra haruveiðu.

Hans Hilmar var eisini iðin síla- fiskari. Ein nýhugsan hjá honum var eisini, at hann saman við øðrum

bygdi sílaalistøð í Havnardali.

Sum versonur Christian Holm var tað ikki so lægið, at hann var áhugaður í politikki. Hann var í mong ár fastur stillari hjá fólka- flokkinum til býráðsval.

Eigur sín part av Havnar søgu

Eisini sang Hans Hilmar í Ebenezer- kórinum, har hann var tenorur. Hann var svágur Jens Guttesen, sum var kórleiðari í mong ár. Tað vóru bara átta dagar teirra millum. Hann var millum annað við kórin- um í 1948 í Aberdeen.

Tað hevur júst verið frammi í sambandi við 100 ára dagin hjá Jens, hvussu stóran týðning hetta kór hevur havt.

Hans Hilmar doyði 7. januar 1988, 71 ára gamal. Tað bleiv sagt um hann, at hann var eitt av teimum sáttligu havnarfólkunum, sum hava eyðkent býin og sum hava gjørt sín ríkiliga part at menna okk- ara høvuðsstað við sínum hondum og ikki minst við sínum ansni fyrri teimum virðum, náttúru og um- hvørvi, sum lógu hjartanum so nær í einum ektaðum tilknýti við reinum kenslum.

Tí er eisini vert at steðga á, nú 100 ár eru liðin, síðan Hans Hilmar var føddur.